

Motion

1981/82: 2096

Lars Werner m. fl.

Åtgärder mot drogmissbruk

Alkohol, narkotika och en rad läkemedel, främst lugnande tabletter och sömnmedel, räknas som droger. Drogerna har egenskapen att kunna skapa beroende. Beroende är en drivkraft in i missbruk. Drogerna har stora skadeverkningar, både fysiskt och psykiskt på de missbrukande människorna och ekonomiskt både på individer och samhälle. Den mest använda av drogerna och den som har den längsta traditionen är alkohol. Uppskattningsvis har mer än 250 000 människor i Sverige alkoholskador. Mer än 10 000 människor i landet är missbrukare av tung narkotika. Några tiotusental människor missbrukar vanebildande läkemedel.

Drogmissbruk är en viktig orsak till för tidig död. Genom missbrukets stora omfattning är alkoholen här alltså dominerande. Skador som är betingade av alkoholmissbruk leder till att mellan 5 000–10 000 människor varje år dör här i landet. Omkring en fjärdedel av akutvårdens resurser tas i anspråk för vård av alkoholskadade. Enbart vårdkostnaderna för alkohol- och narkotikaskador uppgick år 1980 till mer än tio miljarder kronor. Drogproblemet har sålunda väldiga dimensioner både mänskligt och ekonomiskt. Det är ett stort problem som vi har mitt ibland oss.

Till förklaring av frågan *varför* människor missbrukar alkohol och andra droger har det uppkommit olika teorier. Förenklat uttryckt har det uppstått två skolor. Den ena skolan har relaterat orsaken till det beroendeskapande medlets befintlighet. Förenklat uttryckt blir innehållet i flaskan primärt och kampen mot drogerna kommer att rikta sig just mot detta. Den andra skolan ser drogmissbruk som ett symptom på dåliga sociala förhållanden. Förenklat får då innehållet i flaskan ringa betydelse. Man menar att missbrukade människor blir missbrukare. Konsekvenserna av denna teori blir att man riktar in kampen mot dåliga samhällsförhållanden och social utslagning och ställer sig oförstående till kamp mot själva medlet. Redan för flera år sedan tog vi från vpk upp båda dessa synsätt till kritik. En mera genomgående kritik och försök till analys gjordes i vår motion 1975/76: 2214 som undertecknades av 10 ledamöter från vårt parti och som avläts, samtidigt med motioner från de andra riksdagspartierna, i avsikt att avskaffa mellanölet. Vi hävdade då, och vi hävdar alltså att förklaringen till att vi har missbruk måste ses i *både* samhällsförhållanden och i tillgången till droger. Vår filosofiska grundåskådning är den dialektiska materialismen. Det innebär att fenomenen i naturen och i samhället skall ses i sin rörelse och förändring och endast fullt kan förstås om man ser dem så. Så måste det också vara med drogmissbruket som samhällsligt fenomen. Vi måste sålunda se drogfrågan dialektiskt och inte så förenklat

och renodlat som de två skolorna var för sig tidigare gjort.

Vad är då missbruk? Helst borde detta ord inte användas, men det är nödvändigt att göra det i brist på ett annat vedertaget uttryck. Ordet missbruk kan tolkas som om det skulle finnas ett godtaget bruk av viss nivå. Missbruk skulle då vara en skadlig överkonsumtion. Att göra bruket salongsfäihigt, eller rent av glorifiera det, ökar risken för missbruk. Vi kan inte i förväg veta om den som börjar ett bruk kommer in i beroende och blir bunden i missbruk. Det säkraste sättet att undgå att bli beroende är därför att helt avstå från bruk. Uttrycket att "man måste kunna lära sig att sköta alkoholbruk" är förledande farligt. Missbruk kan definieras som bruk av alkohol eller annan drog i sådan omfattning att det skadar individen eller hans/hennes omgivning. För den som inte är beroende av alkohol är det en mycket låg dagsdos. För den som varit beroende måste dosen vara noll, annars är återfallet där.

För narkotika definieras missbruk på följande sätt i 1982 års budgetproposition: "Samhällets åtgärder mot narkotikamissbruket bygger på uppfattningen att allt bruk av narkotika som inte är medicinskt motiverat är missbruk och skall bekämpas med kraft."

Hur kommer man då in i missbruk och hur tar man sig ur det? Med den syn på drogproblemet som här redan redogjorts för så anser vi att den process som leder fram till missbruk är en samverkan mellan den aktuella människan, hennes miljö och det beroendeskapande medlet. När beroendet är etablerat är missbrukssituationen ett faktum. Det starka beroendet sätter missbrukaren i ett sorts fängelse som vederbörande har mycket svårt att ta sig ur av egen kraft. Missbrukaren måste bryta sig ut i dubbel bemärkelse för att komma ur sitt missbruk. Han/hon måste bryta sig ur sitt beroende till medlet och likaledes bryta sig ur den sociala närmiljön som funnits runt missbruket. Det är en svår process som kräver stöd från samhället och från den nya sociala omgivningen. Med detta konstaterande går vi över till synpunkter på vård- och rehabiliteringsarbetet.

Vi anser att alkohol- och drogmissbruk inte får ses som en sjukdom som kan vårdas bort. Missbrukaren måste få hjälp med sitt nödvändiga uppbrott från sitt beroende och få sina fysiska och psykiska skador omsedda. Därför måste det finnas en vård, men vi får inte bort problemet genom ökad vård. Det är inte tillfyllest att i en ramlag, som socialtjänstlagen, i vackra ord lägga fast det samhälleliga ansvaret för vården. Vårdens innehåll och avdelande av erforderliga resurser måste preciseras på ett helt annat sätt än vad som nu är fallet. Som sagts här tidigare så är den sociala situationen inte den enda orsaken till missbruk men den kan vara en bidragande grogrund. När människor kastas ut i arbetslöshet eller när ungdomar stängs ute från arbetsmarknaden kan det vara faktorer som bidrar till att människor hamnar i missbruk. Därför är det viktigt att arbetslösheten bekämpas med kraft och att åtgärder vidtas för att bryta invandrarnas isolering i det svenska samhället. För att det svåra arbetet med att rehabilitera missbrukare skall kunna bli framgångsrikt måste det bedrivas i nära kontakt med näringsliv och arbetsmarknadens parter. Bo-

stad, arbete och kamratstöd måste ingå som viktiga delar i en åtgärdsplan som leder tillbaka till ett normalt liv i samhället. Arbetstagarnas fackliga organisationer måste ges möjligheter att bedriva en organiserad form av kamratstöd, både på arbetsplatsen och på fritiden. På samma sätt som förtroendemannalagen ger fackliga företrädare möjligheter till viss betald tid för vanlig facklig verksamhet bör det ges legala möjligheter att bedriva kamratstödande verksamhet för fackmedlemmar som är i behov av sådant stöd.

Med utgångspunkt i vår drogpolitiska grundsyn kan vi godta att restriktioner sätts in mot alkoholdrycker. Vi anser dock samtidigt att restriktioner skall kunna uppfattas som meningsfulla av en folkmajoritet. Vi kan sålunda tänka oss att använda priset på alkohol som ett konsumtionsåterhållande instrument. Priset på alkoholdrycker bör därför höjas i takt med att andra varor i samhället stiger i pris. Att korrigera detta långt i efterhand och i stora steg tror vi vara en mindre bra metod, även om det är den hittills använda. Det borde vara bättre att knyta priset på alkoholdrycker till levnadskostnadsindex. Vi förordar därför att så sker.

Vi har från vpk flera gånger under de senaste tio åren yrkat på reklamförbud för alkoholdrycker. Nu finns det ett sådant förbud men det är inte effektivt. Snarare är det något av en potemkinkuliss. Därför bör det undersökas om det inte går att helt stoppa glorifiering och marknadsföring av alkoholdrycker. Vad som måste eftersträvas är i stället att bekämpa alkoholtraditionen i landet och mana fram en negativ attityd till droger.

Vidare förordar vi att anslag beviljas i enlighet med socialstyrelsens anslagsframställan vid riksdagens beslut enligt prop. 1981/82:100 Bilaga 8, Socialdepartementet J 8 punkt 1, Bidrag till före detta alkoholmissbrukare + 200 000 kronor och punkt 3, Bidrag till kommuner m. fl. som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- och narkotikaskadade personer + 725 000 kronor utöver föredragande statsrådets förslag.

Med stöd av det anförda föreslås*

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om att ett rehabiliteringsprogram för missbrukare läggs fram som bygger på tillgång till förvärvsarbete, bostad i lämplig miljö och kamratstöd från arbetsplatsen i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. att riksdagen beslutar att, med ändring av proposition 1981/82:100 bilaga 8, Socialdepartementet J 8 punkt 1 bevilja anslag med + 200 000 kronor och vid punkt 3 med + 725 000 kr. utöver regeringens förslag, innebärande att anslaget under J 8 uppräknas till 14 400 000 kr.

Stockholm den 26 januari 1982

LARS WERNER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)

PER ISRAELSSON (vpk)

* Se även motionerna 1981/82: 2097-29098